

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Suomen Olympiakomitean lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle koskien valtioneuvoston selontekoa liikuntapolitiikasta (VNS 6/2018 vp)

Viite: sivistysvaliokunnan lausuntopyyntö 14.1.2019

1 Yleistä

Liikuntapoliittinen selonteko on merkittävä avaus suomalaisen liikuntapolitiikan kehittämiseksi 2020-luvulla. Selonteko ottaa kantaa ja ehdottaa toimenpiteitä liikunnallisen elämäntavan edistämiseen, huippu-urheilun kehittämiseen sekä seuratoiminnan edellytysten varmistamiseen. Selonteolle on selkeä tarve.

Liikkeen lisäämiselle on vahva yhteiskunnallinen perustelu. Liian vähäisestä liikunnasta koituu merkittävät yhteiskunnalliset haitat ja kustannukset. UKK-instituutin koordinoiman selvityksen¹ mukaan liikkumattomuuden yhteiskunnalliset kustannukset ovat vuosittain 3,2-7,5 mrd. Kustannukset ovat ongelma ja lisäksi ne kuvaavat ihmisten kokemia haittoja ja vaikeuksia.

Myös tavoite huippu-urheilumenestyksen edistämisestä on perusteltu. Huippu-urheilu kiinnostaa ja innostaa ihmisiä ja sitä pidetään merkityksellisenä, mutta kansainvälinen kilpailu menestyksestä kovenee. Nykyisen menestystason pitäminenkin edellyttää kovempia ponnisteluja koko huippu-urheilun kentässä.

Tässä lausunnossa jatkossa esitetyillä perusteilla Olympiakomitea painottaa selonteossa seuraavia seikkoja yleisinä, eri toimia mahdollistavina toimina, jotka on tärkeä toteuttaa mahdollisimman pian, jo tulevilla vaalikaudella:

- Budjetin avaaminen liikunnalle
- Liikunnan edistäminen poikkihallinnollisesti

Lisäksi hyvinvoinnin ja liikuntakulttuurin kehittämisen kannalta painotettavia aiheita selonteossa ovat:

- Seurojen elinvoiman lisääminen
- Harrastamisen mahdollistaminen koulupäivän yhteydessä
- Huippu-urheilumenestyksen tukeminen
- Terveystta edistävän liikunnan lisääminen

¹ Vasankari, Tommi & Kolu, Päivi (toim.) (2018) Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnon yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018. Verkkojulkaisu:
http://www.ukkinstituutti.fi/tutkimus/liikuntatutkimus_suomessa/liikkumattomuuden-kustannukset

2 Budjetin avaaminen liikunnalle

Tärkein valtion liikuntabudjetin kehittämistoimi on selonteossa mainittu budjetin avaaminen. Se mahdollistaa keskeiset selonteossa mainitut uudet toimet liikkeen ja urheilumenestyksen lisäämiseksi.

Budjetin avaaminen on perusteltua useasta syystä. Lisärahoitukselle on suuri tarve, jota kuvaa esimerkiksi yli 3 miljardin haittakustannukset. Ilman valtion rahallista kohdennusta tuskin voidaan nykyisestä vähentää liikkumattomuuden haittoja, lisätä liikettä, tukea elinvoimaista kansalaisyhteiskuntaa ja edistää huippu-urheilumenestystä. Nykyisellä rahoitusmallilla ei ole näkyvissä, että lisäkohdennuksia voidaan tehdä. Käytännössä kaikki liikunnan valtionrahoitus kohdennetaan rahapelivoittovaroista, ja näillä varoilla on pikemmin lasku- kuin nousupaine. Kolmanneksi budjetin avaamiselle on perusteena liikunnan yhdenvertaisuus muihin toimialoihin nähden. Liikunta on ainoa toimiala, jonka koko valtionrahoitus tulee käytännössä yksinomaan rahapelivoittovaroista².

Budjetin avaaminen tarkoittaa kahta toisiinsa liittyvää asiaa:

- 1) liikuntabudjetissa käytetään jatkossa yleiskatteellisia budjettivaroja veikkausvoittovarojen lisäksi ja siten lisätään liikunnan kokonaisbudjettia sekä
- 2) nykyisin liikuntabudjetissa olevia määrärahoja siirretään soveltuvin osin muiden hallinnonalojen yleiskatteellisiin budjetteihin ja myös siten lisätään liikunnan kokonaisbudjettia.

Budjetin avaaminen mahdollistaa liikuntabudjetin kasvun ja rahoituslähteiden monipuolistamisen sekä lisäksi poikkihallinnollista liikunnan ja urheilun edistämistä.

Selonteossa mainitaan mahdollisina yleiskatteellisesti rahoitettaviksi siirrettäviksi budjettiriveiksi urheilijaeläkkeet, valtion liikuntaneuvoston menot (yhteensä noin miljoona euroa), valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan (19,5 miljoonaa) ja liikunnan koulutuskeskusten valtionosuudet (17,8 miljoonaa).

Näiden selonteossa mainittujen budjettirivien lisäksi olisi perusteltua tarkastella liikuntabudjettia laajemmin. Esimerkiksi liikuntapaikkarakentamisen edistäminen (noin 32 miljoonaa euroa) ja urheilijoiden apurahat (2,3 miljoonaa euroa) kohdennetaan rahapelivoittovaroista. Kulttuuribudjetissa vastaavat kohdennukset tehdään yleiskatteellisista varoista.

On myönteistä, että budjetin avaaminen näkyy nyt selonteossa. Siinä todetaan ”Tarkoituksenmukaista olisi, että liikuntabudjetin rakennetta muutettaisiin ja tasoa nostettaisiin siten, että budjettivaroista rahoitettaisiin liikuntaa jonkin verran nykyistä enemmän pysyvästi” (s. 44). Selonteossa ei kuitenkaan ole kuvattu yksityiskohtaisesti, miten se voidaan tehdä. Tässä on tarkennettavaa tulevalle vaalikaudelle.

Toimenpide-ehdotukset ja painotukset tulevalle vaalikaudelle budjetin avaamisesta:

- Liikunnan voimavarojen kasvattamiseksi vastaamaan tarpeeseen sekä toimialojen yhdenvertaisuuden, budjetin selkeyden ja liikunnan poikkihallinnollisten edistämisen mahdollisuuksien lisäämiseksi avataan valtion budjetti liikunnalle. Tämä tarkoittaa, että liikuntabudjetissa käytetään jatkossa yleiskatteellisia budjettivaroja rahapelivoittovarojen lisäksi ja nykyisin liikuntabudjetissa olevia määrärahoja siirretään soveltuvin osin muiden hallinnonalojen yleiskatteellisiin budjetteihin.

² Liikunnan noin 150-160 miljoonan budjeteista vain muutama miljoona on kohdennettu yleiskatteellisista varoista aiempina vuosina. Esimerkiksi kulttuurin osalta nykyisin vain hieman yli puolet (246 miljoonaa) noin 444 miljoonan euron budjetista kohdennetaan rahapelivoittovaroista.

3 Liikunnan edistäminen poikkihallinnollisesti

Liikunnan edistäminen poikkihallinnollisesti on tärkeää, sillä liikunta liittyy useisiin elämäntilanteisiin. Lisäksi liikkeen lisäämiseen ja huippu-urheilun kehittämiseen liittyviä päätöksiä tehdään monilla hallinnonaloilla. Selonteossa kuvataan konkreettisesti poikkihallinnollisuuden lisäämistä, erityisesti luvussa 10.

Olympiakomitean kanta on, että vaikuttavuuden ja toimeenpanon varmistamiseksi sekä koordinaation selkiyttämiseksi **yhteistyövelvoite tulee kirjata liikuntalakiin**. Poikkihallinnollisen yhteistyön tulee toteutua valtioneuvostotasolla, esimerkiksi **liikunnan ministerityöryhmässä**. Yhteistyön toimeenpanemiseksi tulee myös perustaa **valtioneuvoston nimeämä liikuntaa koordinoiva toimielin**, jonka puheenjohtajana toimii OKM:n edustaja. Siinä tulee olla myös liikunta- ja urheilujärjestöjen edustus. Nykyisessä lainsäädännössä opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi muilla hallinnonaloilla ei ole veloitetta ottaa liikuntaa ja urheilua huomioon päätöksenteossa.

Selonteossa on huomioitu hyvin poikkihallinnollisuuden tarve. Siinä todetaan: ”Jatkossa tulisi perustaa yksi valtioneuvoston nimittämä ja opetus- ja kulttuuriministeriön johtama liikuntapolitiikan koordinaatioelin, jossa olisi edustus kaikista fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan edistämiseen tavalla tai toisella liittyvistä ministeriöistä sekä tarvittaessa myös valtionhallinnon ulkopuolisia asiantuntijajäseniä esimerkiksi järjestöistä.” (s. 41-42).

Koordinoivan elimen lisäksi selonteossa tulevat hyvin esille myös muut terveyttä edistävän liikunnan toimet kuin vain perinteisen liikuntapolitiikan piirissä olevat toimet, kuten pyöräily ja kävelyn kulkutapaosuuksien lisääminen.

Toimenpide-ehdotukset ja painotukset tulevalle vaalikaudelle poikkihallinnollisuudesta:

- Vaikuttavuuden ja toimeenpanon varmistamiseksi sekä koordinaation selkiyttämiseksi kirjataan eri hallinnonalojen yhteistyövelvoite liikuntalakiin.
- Hallinnonalojen yhteistyön toimeenpanemiseksi toteutetaan poikkihallinnollista yhteistyötä valtioneuvostotasolla ja perustetaan valtioneuvoston nimeämä liikuntaa koordinoiva toimielin, jossa liikunta- ja urheilujärjestöt ovat edustettuina.

4 Seurojen elinvoiman lisääminen

Seuratoiminta on suomalaisen liikuntakulttuurin sykkivä sydän. Seuratoiminnan kautta liikunnassa on yli miljoona suomalaista mukana, ja seuratoimintaan osallistumisesta kumpuaa usein koko elämäntilanteen kestävä liikunnallinen elämäntapa. Seuratoiminta on myös keskeinen yhteisöllisyyden rakentaja Suomessa. Sosiaalisen pääoman merkitys yhteiskunnan toimivuuteen on kiistaton. On tärkeää kiinnittää huomioita tähän sosiaalisen ulottuvuuden liikkeen lisäämisen rinnalla.

Vapaa-aikatutkimuksen (2018) mukaan erityisesti lapset ja nuoret liikkuvat nykyisin seuroissa³. Samalla on kuitenkin pula vapaaehtoisista ja toiminnan ammattimaisuuden vaatimus haastaa kansalaistoimintaa. Näistä syistä seuroja on tuettava kiinnostavan toiminnan järjestämiseksi.

³ Suomen virallinen tilasto (SVT): Vapaa-ajan osallistuminen [verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 18.1.2019. Verkkojulkaisu: <http://www.stat.fi/til/vpa/index.html>

Seurat ovat pystyneet vastaamaan toimintaympäristön muutokseen. Esimerkiksi seuratutkijat Koski ja Mäenpää toteavat⁴: ”[2000-luvulla] Seuratoiminta on monimuotoistunut, laajentunut ja vahvistunut”. Osaltaan tämä myönteinen kehitys on ollut valtion luomien edellytysten, kuten seuratuon ansioita. Tätä kehitystä on syytä voimistaa. Tärkeitä keinoja ovat avustusjärjestelmän kehittäminen, seuratuon lisääminen ja liikuntapaikkarakentamisen edistäminen myös seurojen ja kansalaisyhteiskunnan näkökulmista.

Seurojen ja kansalaisyhteiskunnan merkitys tunnustetaan selonteossa pääosin hyvin. Siinä todetaan muun muassa, että ”liikuntakulttuurissa on tavoiteltava tilannetta, jossa mahdollisimman suuri osa liikuntatoiminnasta organisoituu nimenomaan kansalaistoiminnan kautta.” (s. 33).

Opetus- ja kulttuuriministeriö on jo käynnistänyt **avustusjärjestelmän kehittämistyön**. Tässä yhteydessä tulisi kiinnittää huomiota siihen, ettei järjestöjen oma varainhankinta vähennä avustusten määrää. Tämä kannustaisi järjestöjä monipuolistamaan ja lisäämään rahoitustaan. Lisäksi valtiovarainministeriö on vuoden 2018 lopulla aloittanut koko valtionavustustoimintaa koskevan kehittämis- ja digitalisointihankkeen, jossa järjestöt ovat osallisia. Nämä prosessit on syytä toteuttaa toisiaan tukien.

Nykyisellä valtion jakamalla seurojen kehittämistuella on saatu aikaiseksi paljon uusia, innostavia käytäntöjä ja ammattimaistettu seurojen toimintaa. Jotta seuratuella pystyttäisiin edistämään yhä laajemmin liikuntakulttuuria, **seuratuon tasoa tulisi nostaa** 4 miljoonasta 8 miljoonaan. Selonteossa esitetään nostoa 6 miljoonaan, ja korotuksen käyttämistä vähävaraisten perheiden lasten harrastustoimintaan. Lasten ja nuorten matalan kynnyksen harrastaminen on tärkeä, muttei ainoa kehityskohde. Tukea lisäämällä valtio mahdollistaisi toimia myös aikuisten matalan kynnyksen harrastamiseen ja kilpaurheilun kehittämiseen.

Olisi myös perusteltua, että yksittäiselle seuralle myönnettäviä tukia ei valmisteltaisi ministeriötasolla, vaan siirrettäisiin **valmistelu kansalaisyhteiskunnan vastuulle**. Olympiakomitea valmistelisi seuratuot yhdessä liikunta- ja urheiluyhteisön kanssa sovittavilla kriteereillä, vaikka OKM jakaisi ne. Näin tuotaisiin valmistelu lähemmäs toimintaa, hyödynnettäisiin kansalaisyhteiskunnan omaa asiantuntemusta ja vapautettaisiin OKM:n työresursseja yksittäisten seurojen tukemista laajempiin liikuntakulttuurin kysymyksiin.

Liikuntapaikkarakentamista on syytä suunnitella myös kansalaistoiminnalle, selonteossa mainitun yleisen ”laajoille käyttäjäryhmille ja myös omatoimisen liikunnan tarpeisiin” -kohdennuksen lisäksi. Liikuntapaikkojen käytettävyys seurojen näkökulmasta tarkoittaa muun muassa kulkuun, käyttömaksuihin, varusteiden ja välineiden säilytysmahdollisuuksiin sekä yhteisöllisiin kohtaamisiin liittyviä tarpeita. Erityisesti koulujen yhteydessä olevien liikuntatilojen kehittäminen on keskeistä koulupäivään liittyvän harrastamisen ja seura-koulu-yhteistyön kehittämiseksi.

Toimenpide-ehdotukset ja painotukset tulevalle vaalikaudelle seurojen elinvoimasta:

- Kansalaisyhteiskunnan toiminnan helpottamiseksi kehitetään avustusjärjestelmää nykyistä kannustavammaksi, läpinäkyvämmäksi, ennustettavammaksi ja selkeämmäksi.
- Seuratoiminnan hyvien käytäntöjen vahvistamiseksi siten, että seurat voivat innostaa yhä uusia liikkujia ja seuratoimijoita mukaan nostetaan valtion seuratuki 8 miljoonaan euroon.
- Kansalaisyhteiskunnan autonomian vahvistamiseksi siirretään seuratuon valmistelu kansalaisyhteiskunnan vastuulle.
- Kansalaistoiminnan olosuhteiden kehittämiseksi varmistetaan, että liikuntapaikkarakentamisessa otetaan huomioon seuratoiminnan tarpeet.

⁴ Koski & Mäenpää (2018) Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa 1986–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Viitattu 18.1.2019. Verkkojulkaisu: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160926/okm25.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

5 Harrastamisen mahdollistaminen koulupäivän yhteydessä

Lasten ja nuorten liikunnan tukeminen on merkityksellistä, sillä lasten osalta on verrattain helppoa tavoittaa koko ikäluokka, ja lapsena opittu liikunnallinen elämäntapa usein kestää koko elämän.

Lasten ja nuorten harrastamisen lisäämisessä on kiinnitettävä huomiota erityisesti harrastamiseen koulupäivän yhteydessä. Harrastaminen koulupäivän yhteydessä on oppituntien ulkopuolista toimintaa. Liikunta ja muu järjestetty harrastustoiminta parantaa oppilaiden kiinnittymistä ja samalla tyytyväisyyttä kouluun, millä on myönteinen yhteys koulumenestykseen.

On perusteltua kehittää kouluja matalan kynnyksen harrastamisen paikoiksi. Harrastaminen koululla koulupäivän yhteydessä mahdollistaa yhdenvertaisen harrastamisen ja lisää lapsille ja nuorille lisää aikaa perheen ja kavereiden kanssa, antaa motivoivaa, omaan kiinnostukseen pohjautuvaa tekemistä ja vähentää yksinäisyyttä. Harrastustoiminnan lisääminen ja koulupäivän rakenteen muutuskokeilut on otettu hyvin vastaan koulujen, oppilaiden, vanhempien ja kerho- ja harrastustoiminnan järjestäjien keskuudessa.

Tulevalla vaalikaudella hyvä tavoite helpon, edullisen ja yhdenvertaisen harrastamisen puolesta on mahdollistaa valtion, kuntien ja järjestöjen yhteistyössä, että **jokaisessa peruskoulussa on tarjolla kerhoja koulupäivän yhteydessä**. Toteuttamiseen tulisi varata vuosittain 10 miljoonaa euroa. Tähän määrään yhdistettäisiin olemassa olevat koulujen kerhotoiminnan resurssit.

Jotta harrastamista koulupäivän yhteydessä on helppoa järjestää, **harrastamisen tukimuotoja tulee koota** yhteen ja niiden hakemista keventää⁵. Tukimuotojen kokoamiselle ja hakemisen keventämiselle on hyvät lähtökohdat jo OKM:n johtamassa harrastamisen strategiaryhmässä.

Lasten ja nuorten liikkeen lisäämisen osalta selonteossa kiinnitetään huomiota liikunnan lisäämiseen koulupäivään Liikkuva koulu -tyyppisellä toiminnalla sekä liikuntatuntien (vähintään) yhden viikkotuntin lisäämisellä. Lisäksi selonteossa esitetään liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmaa ja sille 4 miljoonan euron rahoitusta vuosille 2020-2022. Ehdotukset ovat myönteisiä kattavuuden ja yhdenvertaisuuden vuoksi.

Valtion seuratuesta on selonteossa mainittu sen korottaminen 4 miljoonasta 6 miljoonaan, ja korotuksen käyttäminen vähävaraisten perheiden liikuntaharrastusten tukemiseen. Seuratuella on myös muita korotustarpeita, kuten edellä tässä lausunnossa on todettu. Myös useita muita toimia on mainittu selonteossa ja on jo OKM:ssä työstössä. Harrastamisen strategia-asiakirjaan on määrää koota keinoja, joilla harrastaminen voidaan tuoda mahdolliseksi yhä useammalle lapselle ja nuorelle.

Toimenpide-ehdotukset ja painotukset tulevalle vaalikaudelle liikunnasta koulupäivien yhteydessä:

- Kehitetään valtion, kuntien ja kansalaisyhteiskunnan yhteistyössä kouluja matalan kynnyksen harrastamisen paikoiksi. Hyviä lähtökohtia on OKM:n johtamassa harrastamisen strategiaryhmän työssä.
- Koulupäivän yhteydessä harrastamisen järjestämisen helpottamiseksi harrastamiseen suunnattuja avustuksia yhdistetään ja painotetaan harrastamiseen koulupäivän yhteydessä.
- Harrastamisen yhdenvertaisten mahdollisuuksien lisäämiseksi varmistetaan valtion, kuntien ja järjestöjen yhteistyössä, että harrastuskerhoja tarjotaan jokaisessa ala- ja yläkoulussa. Toteuttamiseen varataan vuosittain 10 miljoonaa euroa.

⁵ Kuvaa kerho- ja harrastustoiminnan rahoituslähteiden nykyisestä moninaisuudesta antaa Olympiakomitean kokoama Matalan kynnyksen kerho- ja harrastustoiminnan rahoitusopas 2018. Verkkojulkaisu: https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2018/03/rahoitusopas_2018_2_olympiakomitea.pdf

6 Huippu-urheilumenestyksen tukeminen

Huippu-urheilun merkityksellisyys kiteytyy kansalaisten kiinnostukseen: kolme neljästä suomalaisesta on kiinnostunut siitä, että suomalaiset menestyvät kansainvälisesti. Kiinnostusta kuvaa myös urheiluohjelmien asema television katsotuimpien ohjelmien joukossa. Huippu-urheilu luo yhteisöllisiä elämyksiä, myönteistä identiteettiä ja inspiraatiota.

Huippu-urheilumenestystä on syytä tukea Suomessa jatkossa nykyistä enemmän. Kansainvälinen kilpailu menestyksestä kovenee koko ajan. Selonteossa kiinnitetään huomiota huippu-urheilumenestyksen edistämiseen erityisesti kahdella tavalla: johtamisen selkiyttämällä ja resurssien lisäämisellä.

Johtamisen selkiyttäminen tarkoittaa OKM:n ja Olympiakomitean välisen työnjaon selventämistä. Nyt toiminnan johtaminen on Olympiakomiteassa, mutta resurssiohjaus hajautettuna OKM:n ja Olympiakomitean välille. Tällainen välimalli ei käytännön kokemusten ja kansainvälisten esimerkkien perusteella ole paras mahdollinen huippu-urheilumenestyksen tekijä⁶. OKM ja Olympiakomitea ovat selonteon pohjalta jo aloittaneet selkiyttämisen.-Selonteossa tästä todetaan, että ”Jatkossa on tarvittaessa tutkittava nykyisen lainsäädännön uudistamisen tarve ja arvioitava erillisen huippu-urheilulain tarpeellisuus”. (s. 39). Tulevaisuudessa on tarkasteltava, edistäisikö huippu-urheilulaki huippu-urheilumenestystä tukevaa johtamista.

Toisena tärkeänä asiana selonteossa tuodaan esille resurssilisäys. Huippu-urheiluun todetaan liittyvän 3-5 miljoonan euron lisärahoitustarve. Lisärahoitus suunnattaisiin erityisesti urheilijan uralle valmistavaan nuoruusvaiheeseen.

On myönteistä, että lisärahoitustarve on tunnistettu. Olympiakomitean arvion mukaan tarve on kuitenkin suurempi: **huippu-urheiluun tarvitaan kaikkiaan noin 10 miljoonan euron lisäys vuositasolle kolmen seuraavan vaalikauden aikana vaalikausittain**, jotta voidaan jatkuvasti tavoitella kansainvälistä huippumenestystä. Lisärahoitus voi koostua valtion budjettituen lisäksi ainakin Olympia-rahaston tuotoista.

Lisärahoitusta on tarve kohdentaa lahjakkaimpien nuorten lisäksi myös toimintaympäristöjen kehitykseen ja kärkiurheilijoiden tukeen – pois lukien urheilijat, joiden harjoittelua voidaan rahoittaa puhtaasti kaupallisesti. Rahoituksen lisäys on perusteltu, kun tarkastelemme huippu-urheilurahoituksen tarvetta kansainväliseen kilpailuun nähden ja vertaamme esimerkiksi taiteen ja kulttuurin rahoitukseen.

Vaalikausittaisen 10 miljoonan lisäyksen avulla pystyttäisiin tekemään johdonmukaisia ja perusteltuja valintoja huippu-urheiluorganisaatiossa. Lisäresurssit kohdennettaisiin kilpailukykyisiin toimintaympäristöihin – erityisesti urheiluakatemioiden ja valmennuskeskusten – sekä kärkiurheilijoiden ja lahjakkaimpien nuorten tukemiseen.

⁶ Kts. tarkemmin huippu-urheilun ulkoinen ja sisäinen arviointi:

Lipponen, Kimmo J. (2017) Menestyksen polulla – huippu-urheilun ulkoinen arviointi. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2017:1. Verkkojulkaisu: http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/448/Huippu-urheilun_arviointi_2016_www1.pdf. Viitattu 18.1.2019

Lämsä, Jari; Mäkinen, Jarmo; Nieminen, Maarit & Paavolainen, Leena (2016) Huippu-urheiluverkoston ja -yksikön sisäinen arviointi. KIHU – Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus & Suomen Olympiakomitean huippu-urheiluyksikkö. Verkkojulkaisu: https://urhea-fi-bin.directo.fi/@Bin/13527ac1468100dbd35cb4aa72023da8/1547802803/application/pdf/560729/Sis%C3%A4inen_arviointi_raportti.pdf Viitattu 18.1.2019

Samalla järjestöt tekevät työtä yksityisen rahoituksen lisäämiseksi. Olympiakomitea koordinoi ponnisteluja huippu-urheilun yhteiseksi varainkeruuksi. Esimerkkinä tästä on tämän vuoden alussa aloitettu Nuorelle siivet -kampanja⁷, jolla kerätään rahoitusta nuorten urheilijoiden harjoittelun tukemiseen. Myös muut urheilujärjestöt ovat lisänneet ponnistelujaan viime vuosina. Esimerkiksi entistä useammalla järjestöllä on varainhankinnasta vastaava työntekijä.

Toimenpide-ehdotukset ja painotukset tulevalle vaalikaudelle huippu-urheilusta:

- Kansainvälisen huippu-urheilumenestyksen jatkuvan tavoittelun mahdollistamiseksi lisätään huippu-urheilun valtion rahoitusta 10 miljoonaa euroa tulevalle vaalikaudella. Olympia-rahaston mahdollinen tuotto voi pienentää tätä rahoitustarvetta tulevaisuudessa. Tavoitteena on kaikkiaan 30 miljoonan euron lisäys eri lähteistä kolmen seuraavan vaalikauden aikana. Lisäresurssit kohdennetaan kilpailukykyisiin toimintaympäristöihin – erityisesti urheiluakatemioiden ja valmennuskeskuksiin – sekä kärkiurheilijoiden ja lahjakkaimpien nuorten tukemiseen.

7 Terveyttä edistävän liikunnan lisääminen

Kutakuinkin kaikki liikunta edistää terveyttä. Suuri osa edellä mainituista toimista merkitsisivät terveyttä edistävän liikunnan lisääntymistä. Lisäksi on tiettyjä erityisiä toimia, joilla valtio voi lisätä terveyttä edistävää liikuntaa ja yleisemmin liikunnallista elämäntapaa. Näitä ovat erilaiset elämäntapain vaiheisiin kohdistetut liikuntaohjelmat, kannustava liikuntahallinto ja liikuntapaikkarakentaminen.

Selonteossa kuvataan myönteisesti liikunnan lisäämistä koko elämäntapalla. Liikkeen lisäämisen toimia esitetään neuvolapalveluihin, varhaiskasvatukseen, perusopetukseen, toisen asteen oppilaitoksiin, korkeakouluihin, asepalvelukseen, työyhteisöihin ja ikäihmisille kohdennettuna sekä elämäntapain poikkileikkaavasti terveydenhuoltoon yhdistettynä. Kapealle huomiolle jäävät työttömät, yksinyrittäjät ja kotona vailla kotihoidon palveluita elävät eläkeläiset.

Liikunnan lisäämiselle elämäntapain eri vaiheissa on hyvät perusteet. Liikkuva koulu on hyvä esimerkki onnistuneesta hankkeesta. Tärkeää on, että jokaisessa ikävaiheessa on tulevaisuudessa liikuntaan tukevien arkiyhteisöjen syntymistä tukevia käytäntöjä. Kansalaisyhteiskunnalla on tärkeä rooli kumppanina liikkuvien arkiyhteisöjen rakentamisessa. Olympiakomitea on ehdottanut selonteon kanssa linjassa tulevalle vaalikaudelle **Liikunta arkiyhteisöissä** -ohjelmaa. Se sisältäisi toimia kattavasti eri ikävaiheille⁸.

Selonteon linjauksissa kehitettävää jää liikkeen lisäämisen ohjelmien kattavuuteen koko elämäntapalla. Olympiakomitea on esittänyt tulevalle vaalikaudelle **Liikettä niveliin** -ohjelmaa, joka tarkoittaa kohdistettuja toimia, joilla tuetaan tiedolla ja käytännöllä ihmisiä liikunnan pariin elämän eri nivelkohdissa, esimerkiksi murrosiässä tai työn loppuessa. Kohdennetut toimet ovat tärkeitä, koska liikunnan avulla voidaan lisätä hyvinvointia ja ehkäistä ongelmia eniten vähiten liikkuvien ihmisten kohdalla.

Selonteossa olisi syytä linjata liikuntaan kannustavasta verotuksesta. **Liikuntaan ja urheilun liittyvä lahjoitus on määritettävä verovähennyskelpoiseksi**. Arvonlisäverotuksessa olisi kannustavaa soveltaa alemmaa 10 %:n verokantaa nykyistä laajemmin: myös niihin elinkeinotoiminnan muodossa tuotettuihin liikuntapalveluihin, joissa palvelun pääpaino on opetuksessa ja koulutuksessa.

Hallintoon liittyen kehitettävää selonteossa on myös **digitalisaation hyödyntäminen**. Digitalisaatiosta on myönteisiä mainintoja, erityisesti toimenpide-esitys: ”Valtionavustusjärjestelmän digitalisoinnilla

⁷ Kts. kampanjan verkkosivu: <https://nuorellesiiivet.fi/>

⁸ Ohjelmat ovat kuvattu tarkemmin Olympiakomitean hallitusohjelmatavoitteissa, verkkosivu:

<https://www.olympiakomitea.fi/olympiakomitea/yhteiskuntasuhteet/liikuntapolitiikka/eduskuntavaalit-2019/>

mahdollistetaan pitkäjänteinen kehittäminen, seuranta ja arviointi” (s. 35). Digitalisaation suhteen olisi kuitenkin syytä mennä syvemmälle mahdollisuuksiin, ja tunnistaa mitä digitalisaatiolla tavoitellaan koko liikuntakulttuurin, valtiohallinnon, järjestöjen, yksittäisen seuran tai yhdistyksen sekä liikkujan kannalta. Tärkeä ja kokoava työkalu tiedon keräämisessä on Olympiakomitean koordinoima Suomisport-alusta. Suomisport tarjoaa urheilun ja liikunnan järjestäjille helpon tavan hallinnoida harrastamista, esimerkiksi ilmoittautumisia. Samalla se kerryttää liikunnan ja urheilun massadataa. Se on hyvä tapa saada perusteita liikunnan ja urheilun tiedolla johtamiseen. OKM on tukenut alustan hyödyntämistä juuri näihin tarkoituksiin. Käyttäjiä on jo noin 300 000. Suomisport-alustaa tulee hyödyntää jatkossa vahvemmin tiedolla johtamisessa.

Laadukkailla liikuntapaikoilla tuetaan koko liikuntakulttuuria. Selonteossa kiinnitetään huomiota liikuntapaikkarakentamiseen, ja siinä ehdotetaan muun muassa 10-15 miljoonan euron lisäystä liikuntapaikkarakentamiseen ja 20 miljoonan kertaluonteista lisäpanostusta 2020-luvun alussa. Tällä summalla on määrä kattaa liikuntapaikkojen korjausvelkaa. Suuri osa Suomen liikuntapaikoissa on korjauksissa.

Tavoite on oikea, mutta toimien tulisi olla vaikuttavampia. On epätodennäköistä, että liikuntapaikkojen tason säilyttämisellä pystyttäisiin innostamaan uusia liikkujia liikunnan pariin. Liikuntasaleja tulisi kehittää eri käyttötarkoituksia nykyistä paremmin palveleviksi liikuntapaikoiksi. Tähän olisi luonteva mahdollisuus nyt, kun kouluverkon rakennuksia peruskorjataan home- ja ilmanlaatuongelmien poistamiseksi. Suomen kansallisten ilmastotavoitteiden mukaisesti liikuntapaikkojen energiankulutusta tulisi vähentää. Urheiluun ja erityisesti liikuntapaikkarakentamiseen suunnatun rahoituksen tulee ohjata ja kannustaa toimijoita ympäristövastuullisiin ja ilmastonmuutokseen sopeutumista edistäviin valintoihin.

Myönteistä on selonteon vahva painotus liikuntapaikkarakentamisen ja liikuntaolosuhteiden tukemiseen sekä edellytys kuntien paikallisten liikuntaolosuhteiden nykytilan analyysistä, jotta niiden kehittämiseksi on selkeät perusteet.

Toimenpide-ehdotukset ja painotukset tulevalle vaalikaudelle terveyttä edistävästä liikunnasta:

- Liikkumaan kannustavien arkiyhteisöjen muodostumiseksi ja laaja-alaiseksi liikkeen lisäämiseksi koko yhteiskunnassa varmistetaan koko elämäntieteen kohdistuvien ohjelmien toteuttaminen ja käynnistetään kansallisia ohjelmia liikkeen lisäämiseksi elämän eri nivelvaiheissa. Ohjelmille varmistetaan riittävä rahoitus. Niitä toteutetaan ja suunnitellaan valtion, kuntien, kansalaisyhteiskunnan ja arkiyhteisöjen kuten työpaikkojen yhteistyössä. Erityinen paino on ihmisten omilla liikuntatoiveilla omissa arkiyhteisöissään.
- Selkeän ja liikuntaan kannustavan hallinnon varmistamiseksi käydään läpi verotuskäytännöt ja hallinnolliset käytännöt. Erityisesti arvonlisäverotuksessa siirrytään yhtenäiseen ja kannustavaan 10 %:n alv-kantaan kaikille elinkeinotoiminnan muodossa tuotettuihin liikuntapalveluille.
- Valtion, kuntien ja järjestöjen hallinnon parantamiseksi sekä liikkujien paremmaksi tavoittamiseksi ja tarpeiden tunnistamiseksi edistetään liikuntahallinnon digitalisaatiota.
- Liikuntapaikkojen määrän ja laadun kehittämiseksi lisätään liikuntapaikkarakentamiseen 20 miljoonaa yleiskatteellisia budjettivaroja vuosittaiseen budjettiin.

Helsingissä 23.1. 2019

Mikko Salonen
toimitusjohtaja
Suomen Olympiakomitea